

Su Tong

MOJ CARSKI ŽIVOT

*Preveo sa engleskog
Vladan Stojanović*

Beograd, 2008.

REČ AUTORA

Već godinama sanjam o tome da postanem plodan pisac i svu svoju energiju posvećujem postizanju tog sna.

Moj carski život može se smatrati prijatnim krstarenjem po mom unutrašnjem svetu.

Dugo sam želeo da prodrem u milenijumima dugu kinesku istoriju, da se transformišem u staru mušteriju u nekoj čajdžinici i upijam prošlo vreme usred kalediskopskog sveta uskovitlane mase. Fasciniran sam klasičnim dobom; fasciniran sam palatama, konkubinama i tradicionalnom muzikom; fasciniran sam životima putujućih zabavljača koji su lutali zemljom izvodeći predstave; fasciniran sam mešavinom patnje i zadovoljstva. Uzdišući nad nemirima, životnim usponima i padovima, usvojio sam stanovište po kojem savršen život nije ništa drugo nego organsko jedinstvo vatre i vode, otrova i meda. Ovo se može smatrati naivnim i nerazboritim životnim pristupom, ali je bez sumnje podstaklo nastanak *Mog carskog života*.

Nadam se da moji čitaoci neće prići ovom delu kao istorijskom štivu. Zbog toga je radnja romana smeštena u neodređeno vreme. Pronalaženje aluzija i tačno prikazivanje prilika predstavljali bi suviše veliki teret kako za mene tako i za vas. Svet žena i dvorskih intriga s kojim ćete se sresti u ovom romanu samo je strašni san iz kišne noći; patnje i pokolji odražavaju strahove i brige koje osećam za sve ljude u svim svetovima i ništa više.

Rekao sam da moje pisanje i moj život potiču iz sveta snova. *Moj carski život* je san u tom svetu snova.

PRVI DEO J E D A N

U mrazno jutro kada je preminuo moj carski otac, sunce je kao slomljena ljuska jajeta lebdelo iza vrha Planine bronzane vladavine. Vest o njegovoj smrti zatekla me je ispred Dvorane planinske padine dok sam recitovao jutarnje lekcije. Video sam jato belih čaplji koje je proletelo nisko prhnuvši iz guste šume. Nakratko su kružili iznad krova od crnih crepova i duž skerletnih hodnika Dvorane planinske padine, oglašavajući se teskobnim kricima i lepetom krila. Video sam kako su moj zglob, kameni sto i knjige pokapane retkim izmetom čaplji.

„To je ptičji izmet“, rekao je moj mladi sluga dok mi je čistio zglob svilenom maramicom. „Jesen dolazi i princ bi morao da se vrati u palatu i nastavi da uči.“

„Dolazi jesen i propast će uskoro zadesiti Ksinsko carstvo“, rekao sam.

U tom trenutku su u Dvoranu planinske padine ušli dvorski poslužitelji objavivši carevu smrt. Obučeni u bele žalosničke odore, nosili su steg Crnog pantera, amblem Ksinskog carstva; na glavama su im lepršale marame, simboli žalosti. Za njima je ušlo četvoro slugu sa praznom nosiljkom, i ja sam znao da je ona tu kako bi me odnela u palatu, gde ću u društvu onih koje sam cenio i onih koje sam prezirao odati poslednju poštu carskom ocu.

Iako je bio moj otac i već trideset godina vladar Ksinskog carstva, prezirao sam mrtvacu. Počivao je

na odru u Dvorani stečenih vrlina, okružen hiljadama zlatnožutih krasuljaka. Oko odra su stajali postrojeni stražari kao stabla kiparisa na groblju. Stajao sam na vrhu stepenica Dvorane stečenih vrlina, na mestu do kojeg me je moja baka, gospođa Huangfu, dovela držeći me za ruku. Nisam želeo da budem tu, nisam hteo da budem toliko blizu odra. Sinovi moje maćehe stajali su iza mene. Kada sam se okrenuo da ih pogledam, susreo sam se sa neprijateljskim pogledima. Zašto su me uvek posmatrali na taj način? Nisam ih voleo. Voleo sam bronzani alhemijski kazan mog carskog oca. On mi je privukao pogled. Video sam ga kako stoji s bočne strane, oslonjen o zid palate, a ispod njega je još gorela vatra. U njemu se kuvao eliksir šaljući oblake pare u vazduh. Sluga je dodavao drva na gomilu pepela. Znao sam da je to Sun Ksin, ostareli sluga koji je često išao u gorje iza Dvorane planinske padine da bi sekao drva za potpalu. Suze su mu grunule na obraze kada me je opazio, a onda se spustio na koleno pokazujući žaračem na Ksinsko carstvo izvan palate. „Dolazi jesen i propast će uskoro zadesiti Ksinsko carstvo“, rekao je, kao i toliko puta dotad.

Neko je udario po velikom zvonu u predvorju pa su svi okupljeni u Dvorani stečenih veština u istom trenutku pali na kolena. I sâm sam kleknuo osetivši da to moram uraditi s ostalima. Čuo sam kako ostareli ali i dalje moćni glas pogrebnika razbija tišinu: „Blaženopočivši car ostavio je testamentarni ukaz, imperator ima testamentarni ukaz, imperator ima testamentarni ukaz. Testamentarni ukaz. Ukaz.“

Kada je moja baka, gospođa Huangfu, klekla pored mene, opazio sam žadni *rui*, simbol vlasti, kako joj visi o pasu. Rezbarija u obliku pantera doticala je stepenik tik kraj mene, snažno privlačeći moju pažnju. Krišom sam posegao i zgrabio *rui*, pokušavajući

da prekinem povez na kojem je visio. Gospođa Huangfu, svesna mojih postupaka, gurnula mi je ruku i preteći prošaputala: „Duanbai, poslušaj ukaz.“

Čuo sam pogrebnika kako izgovara moje ime, pojačavajući glas: „Peti sin, Duanbai, naslediće presto Ksinskog carstva.“ Ispred Dvorane stečenih vrлина pojačavao se žamor. Okrenuo sam se i opazio izraz zadovoljstva na licu moje majke, gospođe Meng. Lica kraljevskih konkubina pokazivala su različita osećanja; neke su bile razočarane, ostale su imale besni ili očajnički izraz. Lica moje četvoro polubračće sasvim su prebledela. Duanksuan je grizao usnu, Duanming je mrmljao nešto sebi u bradu, dok je Duanvu prevrtao očima. Samo se Duanven pretvarao da uopšte nije uzdrman, ali ja sam znao da on ovo podnosi teže od ostalih, jer je svim srcem želeo da nasledi presto, a i nikada nije ni pomislio na to da ga carski otac može meni poveriti. Nisam ni ja. Nikad u životu nisam pomislio da ću jednog dana postati ksinski car. Stari sluga zadužen za alhemiju, Sun Ksin, rekao je: „Jesen dolazi i propast će uskoro zadesiti Ksinsko carstvo.“ Ali šta je pisalo u poslednjem carevom ediktu? Pozvan sam da pridem raskošnom prestolu carskog oca. Nisam razumeo značenje događaja. Kao dete od četrnaest godina nisam shvatao zašto sam bio izabran da produžim dinastičku liniju.

Baka, gospođa Huangfu, pokazala mi je da pođem gore i primim ukaz. Jedva da sam načinio i korak kada mi je stari pogrebnik pošao u susret noseći u rukama očevu carsku krunu Crnog pantera. Zabrinuo sam se za njega. Hodao je nesigurno; niz bradu mu se spuštao tanki slinavi potočić. Malo sam se podigao na prste i istegao vrat čekajući da mi se carska kruna Crnog pantera spusti na glavu. Sramežljiv i zbunjen, bacio sam još jedan pogled na alhemičarev kazan oslonjen o zid palate, kraj kojeg je dremao Sun Ksin.

Carskom ocu više nije bio potreban eliksir, a vatra je i dalje gorela ispod kazana. Zašto je još gorela? Pitao sam, ali me niko nije čuo. Teška carska kruna Crnog pantera polako se spustila na moju glavu. Osetio sam njen hladni dodir.

Odjednom je iz gomile pred Dvoranom stečenih vrlina eksplodirao jezivi uzvik: *Ne on, on nije novi ksinski car*. Neka žena je potrčala izdvojivši se iz reda carskih konkubina. Bila je to gospođa Jang, Duanvenova i Duanvuova majka. Posmatrao sam kako se probija kroz gužvu, penje uz stepenice i dolazi do mene. Mahnitim gestom je skinula carsku krunu sa moje glave privijajući je uz grudi. „Slušajte me, svi“, vrištala je gospođa Jang. „Novi ksinski car je Duanven, najstariji princ, a ne peti princ Duanbai.“ Iz odeće je izvukla svitak pirinčanog papira. „Ovde je testamentarni ukaz zapečaćen ličnim pečatom pokojnog cara“, rekla je. „U njemu car poverava presto Duanvenu, novom ksinskom vladaru. Edikt koji ustoličava Duanbaia je falsifikat.“

Ispred Dvorane stečenih vrlina ponovo se pojačao žamor. Gledajući gospođu Jang kako čvrsto privija uza sebe carsku krunu Crnog pantera, rekao sam joj: „Uzmi je ako je tako žarko želiš. Ja je sigurno nikada nisam hteo.“ Pokušao sam da se iskradem koristeći gužvu, ali mi je baka, madam Huangfu, presekla odstupnicu. Za to vreme, stražari su već bili dograbili pomahnitalu gospođu Jang – jedan od njih joj je zapušio usta pogrebnom trakom. Video sam kako je nose niz stepenice, daleko od meteža Dvorane stečenih vrlina.

Bio sam zgranut, pitajući se zašto se ovo događa.

Šestog dana moje vladavine, kovčeg mog carskog oca iznet je iz palate. Ogromna pogrebna povorka krenula je ka južnim obroncima Planine bronzane vladavine, ka mestu gde su počivali grobovi generacija

ksinskih vladara, uključujući i mog mlađeg brata Du-
anksina koji je umro u detinjstvu. Tokom procesije
imao sam poslednju priliku da pogledam carskog
oca. Nekadašnji ponositi i otmeni, bezbrižni i sme-
oni vladar neba i zemlje, ležao je u svom komfornom
kovčegu kao skvrčeni raspadnuti panj. Užasavala me
je pomisao na smrt. Uvek sam mislio da će carski otac
večno živeti, ali nije bilo sumnje u to da je mrtav. U
kovčegu pored njega opazio sam mnoštvo pogrebnih
predmeta – neki su bili od zlata, drugi od raskošno
obrađenog srebra, žada i ahata, a bilo je i raznovrsnog
dragog kamenja. Bilo je mnogo onih koje sam želeo,
a među njima i kratki bronzani mač posut rubinima.
Morao sam se suzdržati da ne posegnem za njima,
znajući da mi je strogo zabranjeno da uzimam bilo
šta od pogrebnih predmeta carskog oca.

Povorka pogrebnih kočija zaustavila se na mo-
čvarnom zemljištu kod ulaza u grobnice da bi sače-
kala sluge koje su nosile crvene kovčege sa carskim
konkubinama, koje će biti sahranjene sa carskim
ocem. Sa svog mesta na konjskim sapima prebrojao
sam sedam kovčega. Rekli su mi da je u ranim ju-
tarnjim časovima ženama naređeno da se obese ko-
nopcima od bele svile. Sada su njihovi kovčezi stigli
da bi ih kao dobar znamen rasporedili oko grobnice
carskog oca – okruživaće ga kao što sazvežđe Velikog
medveda okružuje mesec. Rekli su mi i da je gospođa
Jang odbila da zajedno sa drugima počini samoubi-
stvo iako joj je to bilo naloženo – trčala je bosonoga
kroz palatu dok je troje slugu nije uhvatilo. Udavili su
je gajtanom od bele svile.

Kada se sedam crvenih kovčega našlo na svojim
mestima, iz jednog od njih se začula lupa posle koje
su svi prebledeli od straha. Gledao sam kako se poklo-
pac lagano podiže i kako gospođa Jang ustaje iz kov-
čega. Njena raščupana kosa bila je posuta piljevinom

i crvenim peskom, lice bledo kao kreč. Onako iscrpljena nije mogla da više kao nekoliko dana ranije. Gledao sam kako okupljenoj gomili poslednji put maše ukazom sa imperatorovim pečatom. Poslužitelji su jurnuli i napunili kovčeg zemljom pre nego što su zatvorili poklopac. Zakovali su poklopac sa devetnaest dugih eksera.

Sve što sam saznao o Ksinskom carstvu naučio sam od budističkog sveštenika Juekonga, čiji je ime značilo *prosvećena praznina*. Juekong, koga je carski otac odabrao za mog mentora, bio je čovek svestranog znanja, majstor borilačkih veština, muzički nadaren, virtuoz u šahu, kaligrafiji i slikarstvu. Tokom iscrpljujućeg naukovanja u hladnim odajama Dvorane planinske padine, Juekong je uvek bio u mojoj blizini, uvek spreman da me uputi u dvestogodišnju istoriju Ksinskog carstva, kao i u njegovu teritoriju dugu devet stotina lija. Znao je da pripoveda događaje iz života vladara i generala izginulih u bitkama. Znao je sve planine i reke unutar naših granica, govorio mi je kako naši podanici provode dane sejući proso, loveći divljač i ribareći.

U mojoj osmoj godini napali su me mali beli demoni. Skakali su gde god su lampe gorele, po mom stolu, čak i po poljima šahovske table, raspamećujući me od straha. Juekong je dotrčao odmah pošto je čuo moje krike, isukao je mač i oterao ih. Tako da sam od osme godine gajio veliko poštovanje prema svom mentoru Juekongu.

Pozvao sam Juekonga da pređe iz Dvorane planinske padine u palatu. Dok je kukavan i zapušten klečao preda mnom, držeći u ruci izlizanu kopiju *Antologije*, primetio sam rupe na njegovoj sveštениčkoj odori i crno blato na slamnatim sandalama.

„Zašto se mentor pojavljuje u mom prisustvu sa kopijom *Antologije*?“ pitao sam.

„Vaše veličanstvo još nije završilo njeno proučavanje. Zabeležio sam gde smo stali i poneo ju je sa sobom da bismo mogli da je završimo“, rekao je Juekong.

„Ja sam sada ksinski car. Zašto bih se opterećivao sa još učenja?“

„Ako ksinski car ne produži svoje naukovanje, ovaj ponizni sveštenik se mora povući u Manastir gorkog bambusa gde ga čeka život posvećen meditaciji.“

„Nećeš otići“, naglo sam povikao i uzeo *Antologiju* iz Juekongovih ruku bacajući je na carsku postelju. „Neću ti dozvoliti da odeš“, rekao sam. „Ko će razjurići demone ako odeš? Ti mali beli demoni su u međuvremenu odrasli pa će se uvući unutar posteljine.“

Opazio sam kako dve mlade sluškinje guše kikut stavivši ruke na usta. Uzeo sam upaljenu sveću sa obližnjeg kandelabra i zavitlao je u lice jednoj od njih. „Prestanite da se smežete“, viknuo sam. „Sledeću koja se bude nasmejala poslaću u carske grobnice da tamo bude živa sahranjena.“

Hrizanteme u carskim vrtovima raskošno su cvetale na jesenjem povetarcu. Gde god bih pogledao, video bih žutilo koje je emitovalo odbojni miris smrti. Baštovanima sam dao naređenje da iskorene i poslednju hrizantemu u carskim vrtovima, što su ovi usrdno pozdravili. Zatim su, iza mojih leđa, o svemu izvestili moju baku gospođu Huangfu. Kasnije sam saznao da je upravo ona bila ta koja je naredila da se hrizanteme posade svuda po carskim vrtovima. One su bile njeno omiljeno cveće, delom zato što je smatrala da njihov jedinstveni miris ima blagotvoran efekat na njene lake nesvestice. Moja majka, gospođa Meng, jednom mi je ispričala kako gospođa Huangfu u jesen jede

hrizanteme. Carski kuvari su joj spremali hrizanteme kao hladno jelo i vrelu supu po brižno čuvanim receptima kako bi ostala zdrava i produžila sebi život. To saznanje nije promenilo moje mišljenje. Hrizanteme nisu nikad prestale da me podsećaju na hladne, ukočene leševe, a gutanje hrizanteminih latica bilo je za mene isto što i proždiranje ljudskog mesa, što me je teralo na povraćanje.

Zvono na kuli uvek se oglašavalo kada bih održavao audijencije sa najvažnijim ministrima i zvaničnicima radi davanja mišljenja o carskim podnescima. Moja baka, gospođa Huangfu, i carska udovica, gospođa Meng, sedele su sa obe strane prestola. Moje mišljenje je uvek poticalo od njih. Saopštavale su mi ga diskretnim pogledima ispod vela ili šapatom, vodeći me iz senke. Tako mi je više odgovaralo. Iako već dovoljno odrastao i obrazovan da obe žene izuzmem iz vođenja državnih poslova, odlučio sam da to ne uradim. Tako nisam morao da preopterećujem mozak i pazim na svaku izgovorenu reč.

Sedeo sam držeći posudu sa cvrčcima na koljenima. Crnokrili cvrčak bi ponekad razbio zapanjujuće krutu etikaciju veselim zvukom. Voleo sam ove insekte, ali sam, kako je jesen postajala hladnija, sve više brinuo. Znao sam da će dvorske sluge sve teže nalaziti ove divlje, crnokrile cvrčke po planinama.

Nisu mi se dopadali ministri i zvaničnici koji su na drhtavim nogama prilazili skerletnim stepenicama prestola da mi predaju izveštaje o stanju zaliha naših armija na granicama ili ideje za raspodelu zemlje južno od planina. Dok ne bi prestali da govore i dok gospođa Huangfu ne bi podigla štap dugovečnosti od purpurne sandalovine, nisam bio slobodan da privedem audijenciju kraju. Koliko god bio nestrpljiv, morao sam čekati. Sveštenik Juekong mi je jed-

nom saopštio da car provodi život usred ogovaranja, pritužbi i glasina.

U prisustvu ministara, gospođa Huanfgu i gospođa Meng su zadržavale uzvišeno i ljubazno držanje. Dve žene su pred publikom delovale savršeno skladno i politički upućeno, ali čim bi se audijencija okončala, odmah bi se upustile u oštre razmire, usne bi prosipale napade, sevali bi jezici oštri kao sečivo brijacha. Jednom prilikom, ministri tek što su bili napustili Dvoranu izuzetnog milosrđa, moju prestonu odaju, kada je gospođa Huangfu ošamarila gospođu Meng. Bio sam zgranut, i samo sam posmatrao gospođu Meng kako držeći se za obraz beži iza zavese gde je zaridala. Pratio sam je i čuo kako između jecaja govori: „Prokleta babetina, dabogda što pre crkla.“

Stajao sam posmatrajući lice izopačeno poniženjem i mržnjom, divno lice uprkos škrгутanju zuba. Od najranijih dana ovaj izraz bio je nepromenljiv i stalan na majčinom licu. Ova vazda sumnjičava i pronicljiva žena bila je sigurna u to da je njen sin, moj brat Duanksuan, otrovan i da je najverovatniji počinilac tog zločina bila ranija imperatorova miljenica – konkubina Dainiang. Ona je za to okrutno delo kasnije platila gubitkom svih deset prstiju. Bačena je u prljavu Hladnu palatu gde su, kako sam dobro znao, svoje poslednje bedne dane provodile odbačene konkubine.

Jednom sam krišom došao do Hladne palate da osmotrim njene ruke bez prstiju. Smeštena u pozadini zemljišta palate, oblast je bila preteće hladna; ograda dvorišta zarasla u mahovinu, prekrivena paukovim mrežama. Gvirkajući kroz prozor, opazio sam Dainiang kako leži u letargičnom snu na slamnatoj prostirci pored koje je stajao napukli noćni sud, iz koga se dizao oštri zadah šireći se kroz vazduh. Gledao

sam kako se Dainiang prevrće, otkrivajući jednu od svojih šaka mom radoznom pogledu; opušteno je visila pokraj slamnate prostirke osvetljena zrakom sunca koji se probijao kroz prozor. Ličila je na pocrneli spljošteni kolač, pokriven prljavom zgrušanom krvlju, zbog čega je privukla roj mušica koje su energično navalile na obogaljeni ud.

Nisam mogao da vidim njeno lice, i pošto je u palati bilo žena koliko i oblaka, nisam znao koja je konkubina bila u pitanju. Neko mi je rekao da je nevezovatno dobro svirala gitaru. Pomislio sam da niko, bez obzira na to koliko nadaren bio, ne može da svira žičani instrument bez prstiju. Pitao sam se da li će na praznicima i javnim svečanostima koja slede neka druga graciozna konkubina ikada šetati po vrtovima sa gitarom, svirajući predivnu, božansku muziku. Ni za trenutak nisam sumnjao u to da je Dainiang kovala zaveru sa nekim od carskih kuvara da stavi arsenik u zašećerenu kašu mog brata Duanksuana. Ipak, nisu mi bili jasni razlozi za odsecanje njenih prstiju. Pitao sam majku, gospođu Meng, koja je uzdahnula pre nego što mi je odgovorila: „Mrzela sam njene ruke.“ Ali čak me ni taj odgovor nije zadovoljio, pa sam isto pitanje postavio i mentoru Juekongu, koji je rekao: „Odgovor je lak.“ Njeni prsti su mogli da stvore predivnu muziku na gitari, a prsti gospođe Meng nisu.

Otkad sam stupio na presto, jedanaest odbačenih konkubina zatvoreno je u Hladnu palatu u hlad drveća suncobrana. Noću je zvuk njihovog plača plovio kroz vazduh kovitlajući se oko mojih ušiju. To kasno noćno plakanje strašno me je uznemiravalo, ali nije bilo načina da ga zaustavim, zato što su zatvorenice, žene neobičnog temperamenta, prestale da razmišljaju o životu i smrti. Tokom dana su pokrivala glave i spavale, ali su nakon sumraka oživljavale i držale stanovnike palate budnim svojim srceparajućim

jecajima i vapajima. To me je dovodilo do ludila, ali nisam mogao da naredim posluži da im nabije krpe usta i tako sprečim buku zato što nikome nije bio dozvoljen ulaz u Hladnu palatu. Moj mentor, Juekong, savetovao me je da prihvatim žensko plakanje kao jedan od noćnih zvukova palate. Po njegovom mišljenju, plakanje se nije razlikovalo od udarca stražara po bronzanom gongu prilikom redovnog noćnog obilaska oko zidova palate. Stražareva dužnost bila je da gongom objavi proticanje vremena, dok su odbačene konkubine u Hladnoj palati pozdravljale dolazak zore svojim plačom. „Ti si ksinski car“, govorio mi je sveštenik Juekong. „Moraš naučiti da budeš tolerantan.“

Juekongov savet sam smatrao nerazumnim. Ja sam bio ksinski car i zašto bih se onda učio toleranciji? U stvari, upravo suprotno: posedovao sam moć da uklonim sve što bi mi smetalo, uključujući i zvuke plakanja koji su stizali noću iz gaja drveća sunco-brana. Jednog dana sam pozvao sebi carskog dželata i pitao ga da li postoji način da sprečim žene da plaču. „Samo ako im odsećete jezike“, rekao je. Pitao sam ga da li će umreti ako im se odrežu jezici. „Ne, ako se to uradi kako treba“, odgovorio mi je. „Učini to. Ne želim više da slušam te demonske vapaje i vučje urlike“, rekao sam.

Moje naređenje je izvršeno u najstrožoj tajnosti – niko sem mene i carskog dželata nije za to znao. Kada je sve bilo gotovo, doneo mi je krvavi papirni zavežljaj. „Više neće plakati“, rekao mi je, lagano otvarajući smotuljak. Osmotrio sam njegovu sadržinu. Jezici uplakanih konkubina ličili su na usoljene svinjske jezike – cenjeni delikates. Nagradio sam dželata srebrnim novčićem naredivši mu da o ovom delu ni u kom slučaju ništa ne kaže gospođi Huangfu. Ako ga pita, odgovoriće joj kako su nepažnjom same sebi odgrizle jezike.

Te večeri nisam ni trenuo. Iz Hladne palate, kao što je i bilo obećano, nisu dopirali nikakvi zvuci. U stvari, mrtvu tišinu su remetili samo huj jesenjeg vetra, šuštanje opalog lišća i povremeno oglašavanje gonga noćnog stražara. Okretao sam se i obrtao po carskoj postelji. Proganjale su me misli o jezicima koje je dželat po mom naređenju odsekao tim jadnim ženama. Uplašio sam se. Nisam mogao da spavam iako više nije bilo zvukova koji bi remetili moj odmor. Sluškinje u podnožju mog kreveta osetile su moj nemir, pitale su: „Da li Vaše veličanstvo želi da se olakša?“ Odmahnuo sam glavom posmatrajući kroz prozor odsjaj lampi i nebo kraljevski plave boje. Slike tužnih žena u Hladnoj palati koje više nisu mogle da plaču prolazile su mi kroz glavu. „Zašto je tako tiho?“ pitao sam sluškinje. „Toliko je tiho da ne mogu da spavam. Donesite mi posudu sa cvrčcima.“

Jedna od sluškinja se vratila sa mojim dragim malim kavezom za cvrčke. Pesma crnokrilih cvrčaka uspavljivala me je i narednih večeri. Niti melanholije bile su uvek prisutne; znao sam da će, kad prođe jesen i dođu prvi zimski snegovi, moji ljubimci uginuti. Kako ću tada provoditi duge noći?

Zločin koji je carski dželat počinio u moje ime ispunjavao me je nemirom i strahom. Ne uočavajući znake da su gospođa Huangfu ili prvi ministar saznali za ono što se dogodilo, jednog dana, nakon carske audijencije, pitao sam gospođu Huangfu da li je skoro posetila Hladnu palatu, poverivši joj da su sve tamo zatočene žene odgrizle sebi jezik. Uputila mi je dug i ljubazan pogled pre nego što mi je uz uzdah rekla: „Nije čudo što je poslednjih nekoliko večeri vladala onakva tišina. Nisam oka sklopila. Da li si volela da čuješ plač tih žena kasno uveče, bako?“ pitao sam. Odgovorila mi je dvosmislenim osmehom. „Njihovi jezici su odsečeni, i to je kraj. Glasine o tome se ni u

kom slučaju ne smeju proširiti van zidova palate. Već sam obznanila da će svako ko bude širio glas o tome ostati bez sopstvenog jezika.“

Tog trenutka mi je pao kamen sa srca. Moja baka je bila spremna da upotrebi istu vrstu kazne kao i ja. Ta spoznaja mi je donela utehu sa natrusima nesigurnosti. Reklo bi se da nisam uradio ništa loše. Gospođe Huangfu je odobravalala odsecanje jezika ženama zatočenih u Hladnoj palati.

Bronzani alhemičarski kazan u kojem su rafinirane pilule besmrtnosti opstajao je u ćošku dvorane. Iako je pepeo pod njim bio hladan, bronza koja je usled dodira ljudskih prstiju promenila boju i dalje je bila topla. Pokojni car je potrošio veliku količinu zlata da bi sa udaljenog bajkovitog ostrva Penglaj doveo alhemičara. Koristio je njegove pilule čitavih godinu dana. Pa, ipak, penglajski eliksir nije imao moć da produži krhki i razuzdani život preminulog cara. Alhemičar se izgubio iz palate noć pre nego što je pokojni car ispustio dušu, što je dokaz za to da je eliksir, cenjen kao lek za sve boljke i garant besmrtnosti, bio obična prevara.

Poslužitelj koji se brinuo o vatri, Sun Ksin, bio je sedokosi starac. Video sam kako obilazi alhemičarev kazan oko koga su duvali jesenji vetrovi saginjući se da pokupi ugarke i ohlađeni pepeo. Svaki put kada bih prošao, on bi puzao na kolenima držeći pepeo na dlanovima i govorio: „Vatra je ugašena, propast će uskoro zadesiti Ksinsko carstvo.“

Znao sam, kao i svi drugi, da je stari Sun Ksin ludak. Hteli su da ga isteraju iz palate, ali ja sam ih sprečio. Ne samo da sam bio naklonjen starcu već su me jednako privlačile njegove zloslutne litanije. Dugo sam posmatrao ostatke pepela u njegovim rukama. Rekao sam: „Vatra je ugašena, propast će uskoro zadesiti Ksinsko carstvo.“

Kad god bi me okružili ulizički, većito nasmejani likovi, setio bih se Sun Ksina i njegovog tužnog uplakanog lica. Obratio bih se onima oko mene: „Kakav je smisao svih tih idiotskih osmeha? Vatra je ugašena, propast će uskoro zadesiti Ksinsko carstvo.“

U jesen, tereni za lov su postajali zapušteni i pusti; žbunje i divlja trava izrasli bi do kolena. Vatre naložene da nateraju divljač niz planinu pojavljivale su se i nestajale s vidika. Dolina ispod Planine bronzane vladavine zaudarala je na miris izgorele šume. Divlji zečevi, srne i planinski jeleni bežali su boreći se za život po zadimljenoj dolini; čuo se zuj lovačkih strela i povremeni uzvici goniča.

Voleo sam hajke. Te godine su skoro svi muški članovi kraljevske porodice uzeli učešće u lovu. Obrazovala se široka linija jahača sa spremnim lukovima i strelama. Moja polubraća jahala su nedaleko od mog crvenkastog ponija. Kada sam se okrenuo da pogledam trećeg princa Duanvua i njegovog brata, prvog princa Duanvena, susreo sam mrke poglede koji su se lako mogli protumačiti i kao hvalisavo smejuljenje. Video sam i nejakog drugog princa Duanminga kako ih prati kao prirepak. U pratnju je bio uključen i moj mentor, sveštenik Juekong, kao i odred carske garde u purpurnim uniformama.

Tokom ovog lova dogodio se prvi nasrtaj na moj carski život. Sećam se kako sam posmatrao planinskog jelena braon boje. Prolazio je ispred mene dok mu se divno krzno sijalo u žbunju. Mamuzama sam poterao ponija i čuo Juekonga kako me otpozadi opominje: „Pazi se... iza tebe... atentatorova strela.“ Okrenuo sam se na vreme da vidim otrovnu strelu koja se kretala pravo ka meni. Prošla je tik pored mog šlema ukrašenog belim perjem. Istog delića sekunde svi oko mene bili su obliveni hladnim znojem.

Bio sam uplašen koliko i drugi. Podbovši konja, Juekong je dogalopirao do mene smeštajući me na svog ždrepcu. I dalje drhteći od straha, skinuo sam šlem i video kako je strela prepolovila snežno belo gušćje pero. „Ko je pustio tu strelu?“ pitao sam Juekonga. „Ko je hteo da me ubije?“ Umesto da mi odmah odgovori, on je pogledom pretražio šumovitu planinsku padinu. „Tvoj neprijatelj“, najzad mi je odgovorio. „Ko je moj neprijatelj?“ pitao sam. Uz osmeh mi je odgovorio: „Pronađi ga sam. Ko se najdalje krije, tvoj je neprijatelj.“

Primetio sam odsustvo četvoro polubraće, znao sam da su potražili zaklon negde u drveću. Najsumnjiviji je bio prvi princ Duanven. Među svom petoricom braće on je bio najveštiji strelac. Samo je mračna ličnost mogla da skuje tako besprekornu zaveru.

Na zvuk trube koja je lovce pozivala natrag prvi je u logor dogalopirao Duanven sa jelenom preko ramena. Na bokovima njegovog konja klatilo se pet, šest divljih zečeva i niska fazana. Tobolac mu se crveneo od tamne krvi njegovih žrtava. Kapljice krvi poprskale su i njegovu belu odeću. Dok sam ga gledao kako sedi na konju sa arogantnim smeškom, u meni se rodila neobična pomisao. Možda je, pomislio sam, sada mrtva i pokopana gospođa Jang ipak govorila istinu: Duanven je bio pljunuti pokojni carski otac. Ličio je na novog ksinskog cara. Ja mu nisam bio nimalo sličan.

„Da li je Vaše veličanstvo imalo uspešan lov?“ pribrano me je upitao hladni Duanven ne silazeći s konja. „Zašto na konju Vašeg visočanstva nema lovine?“

„Pokušali su da izvrše atentat na mene“, rekao sam. „Da li znaš ko je pustio strelu?“

„Ne znam. Vidim da Vaše veličanstvo nije povređeno, a pošto sam ja odličan strelac, siguran sam da to nije mogla biti moja strela.“ Duanven se lako poklonio u pasu, ne skidajući arogantan osmeh s lica.

Onda to mora biti Duanvu. Neću poštediti onog ko je pokušao da me ubije, procedio sam kroz stisnute zube pre no što sam ošinuo konja i udaljio se u galopu. Vetar mi je jecao u ušima, žbunje se savijalo i lomilo pod kopitama. Kao i na Planini bronzane vladavine u jesen, i u mom srcu je bilo surovosti dok sam razmišljao o atentatorovoj streli. Uznemiren i besan, rešio sam da primenim kaznu koju je gospođa Meng primenila na Dainiang – narediću carskom dželatuu da odreže prste Duanvenu i Duanvuu. Želeo sam da više nikad ne budu u prilici da iskažu svoju streličarsku veštinu.

Incident u lovu je prouzrokovao metež u palati. Moja majka, gospođa Meng, plakala je na sledećoj jutarnjoj audijenciji moleći gospođu Huangfu i okupljene ministre da zadovolje pravdu kažnjavajući Duanvena i Duanvua. Gospođa Huangfu je uspela da održi državničko držanje pomažući se svojim ogromnim iskustvom i prikupljenim znanjem. Posavetovala je gospođu Meng ovim rečima: slične stvari sam viđala i ranije, nema razloga za uzbunu. Ne možemo osuditi Duanvena i Duanvua samo na osnovu nagađanja. Ostavi meni da otkrijem identitet potencijalnog ubice. Doći će vreme za kažnjavanje krivca, ali ne pre nego što se plima povuče i stenje otkrije. Gospođa Meng, ubeđena da je gospođa Huangfu uvek bila naklonjena Duanvenu i Duanvuu, nije poslušala njene savete insistirajući na tome da se dva brata dovedu u Dvoranu izuzetnog milosrđa radi ispitivanja. Gospođa Huangfu ju je podsetila na to da lične stvari nemaju mesta u dvorskim poslovima. Video sam zvaničnika pozvanog da izda naređenje kako se rve sa dilemom pred skerletnim stepenicama – strah u očima rečito je govorio o njegovoj neodlučnosti. Scena mi je izgledala prilično smešno, pa sam se zakikotao. Kako se natezanje odužilo, gospođa Huangfu je naglo

napustila svoje uzvišeno držanje podigavši štap dugovečnosti od purpurne sandalovine u vis kao znak ministrima da se povuku. Dok su napuštali dvoranu, gledao sam kako opisuje luk štapom spuštajući ga nemilosrdnom žestinom na frizuru gospođe Meng. Vrisak koji se oteo sa usana gospođe Meng bio je praćen grubim, prljavim i priprostim epitetima koje možete čuti samo na pijacama.

Bio sam zapanjen. Ministri koji su napuštali dvoranu stali su da vide šta se događa. Gospođa Huangfu je drhtala od gneva. Prišla je gospođi Meng gurnuvši joj vrh štapa dugovečnosti u usta. „Šta si rekla?“ pitala je. „Mora da sam bila slepa kada sam dozvolila niskoj kćeri pokućara, prodavca pasulja, da postane carska udovica. Žena kao ti se nikad neće promeniti. Kako neko sposoban da prosipa takve gadosti može imati drskost da sedi u Dvorani izuzetnog milosrđa?“

Gospođa Meng je počela da plače dok se štap gospođe Huangfu slobodno šetao njenim usnama. „Neću više psovati“, rekla je između jecaja. „Samo produži sa svojim zaverama protiv Duanbaija, očigledno je da se nećeš smiriti dok me ne vidiš mrtvu.“

„Duanbai nije tvoj sin, on je vladar Ksinskog carstva“, saopštila joj je gospođa Huangfu zastrašujućim glasom. „Ako ne prestaneš da plačeš i jecaš i ako ne pokažeš malo dostojanstva, poslaću te natrag u prodavnicu pasulja iz koje si i došla. Spravljanje pasulja je ono što ti leži, a ne položaj carske udovice Ksina.“

Što sam duže slušao njihovu svađu, više me je zamarala. Iskrao sam se napolje koristeći opšti metež. Tek što sam stigao do visokog kasai drveta, do mene je dotrčao uniformisani vojnik, pao na kolena i rekao: „Varvari su probili našu odbranu. Zapovednik zapadnog fronta, general Čeng, poslao je hitni izveštaj Vašem veličanstvu.“ U ruci je držao poruku sa tri pera. Nisam hteo da imam veze s tim. „Odnosite

je gospođi Huangfu“, rekao sam mu dok sam poskakivao nastojeći da uhvatim procvalu granu kasai drveta. Odlomio sam je i udario klečećeg vojnika po zadnjici. „Ne zanimaju me vaši poslovi, dobacio sam udaljavajući se. Stalno mi prilazite sa svakakvim problemima od kojih dobijam glavobolju. Rekao si da su varvari probili našu odbranu? Pa, oterajte ih tamo odakle su došli. Koliko to može biti teško?“

Besciljno sam šetao palatom. Konačno sam se zaustavio kraj alhemičarskog kazana koji je pripadao pokojnom caru. Bronzana površina se blistala pod zracima zalazećeg sunca. Učinilo mi se da vidim ključalu tečnost i braon pilulu koja se kovitlala u njoj. Osetio sam neobični medicinski miris kada se iz kazana izdvojio gusti oblak pare. Vatre odavno nisu gorele ispod njega. Moja crvena, pitonska carska odora natopila se znojem – alhemijски kazan pokojnog cara uvek me je nagonio na obilno znojenje. Dok sam šibao uskovitlani kazan kasai grančicom, odnekud se pojavio utvarni stari poslužitelj Sun Ksin. Preplašio me je. I dalje mu se na licu ogledala tuga, a iz očiju izbijala izbezumljenost. Dodao mi je slomljenu strelu.

„Gde si to našao?“ iznenađeno sam ga upitao.

„Na Planini bronzane vladavine. U hajci.“ Pokazao je na severozapad. Dok je govorio, sasušene usne su mu podrhtavale kao lišće. „To je otrovna strela.“

Obuzela me je tuga, ponovo sam pomislio na događaje iz lova. Potencijalni ubica je očigledno uživao zaštitu gospođe Huangfu, moje bake, dok je otrovna strela završila u rukama starog i izbezumljenog Sun Ksina. Nisam znao kako ju je našao niti zašto je hteo da mi je pokaže.

„Baci to“, rekao sam Sun Ksinu. „Ne treba mi. Znam ko me je gađao.“

„Smrtonosna strela je odapeta, propast će uskoro zadesiti Ksinsko carstvo.“ Sun Ksin je nehajno

odbacio slomljenu strelu. Oči su mu se ponovo napuniše mutnim suzama.

Sun Ksin me je fascinirao. Nalazio sam da je njegova briga o svemu i svačemu osvežavajuća i zanimljiva. Voleo sam starog ludaka više od svih ostalih sluga i robova u palati, protiv čega su glasno ustale moja baka gospođa Huangfu i carska udovica, gospođa Meng. Veza sa Sun Ksinom izgrađena je još u najranijem detinjstvu kada sam ga često odvlačio napolje da igramo školice.

„Nemoj da plačeš.“ Izvadio sam maramicu, obrišao mu suze i uhvatio ga za ruke. „Hajde da igramo školice. Oдавно nismo to radili.“

„Igraj školice i propast će uskoro zadesiti Ksinsko carstvo.“ Mrmljao je podižući levo koleno i skačući po kvadratima – jedan, dva, tri.

Bio sam sprečen da sprovedem svoj plan o kažnjavanju Duanvena i Duanvua zato što niko od dželata nije bio spreman da krene na njih. Još više sam se rastužio kada sam ih, posle nekoliko dana, video kako prolaze pokraj Dvorane izuzetnog milosrđa. Znao sam da je moja baka uspešno intervenisala u njihovu korist, pa sam se jako rasrdio na nju. Pošto je njena reč bila zakon, pitao sam se zašto jednostavno ne preuzme presto Ksina?

Osetivši da me nešto muči, gospođa Huangfu me je pozvala da dođem do njene postelje u Blistavoj dvorani. Kada sam stigao, ćutke me je ispitivala pogledom. Bez karmina i pudera izgledala je užasno staro i krhko. Pomislio sam da će gospođa Huangfu uskoro zauzeti mesto u carskim grobnicama u podnožju Planine bronzane vladavine.

„Zašto si tako tužan, Duanbai?“ pitala me je, uhvativši me za ruku. „Da li je uginuo neki od tvojih cvrčaka?“

„Zašto sam ksinski car ako uvek moram da slušam sve što ti kažeš?“ izlanuo sam se. Ne znajući šta da kažem, gledao sam kako se uspravlja u sedeći položaj. Imala je izraz zapanjenog nezadovoljstva. Instinktivno sam ustuknuo.

„Ko ti je rekao da dođeš ovde i to mi saopštiš? Da li je to bila gospođa Meng ili onaj tvoj mentor Juekong?“ Obrušila se na mene ovim zastrašujućim pitanjem tražeći štap naslonjen na postelju. Ustuknuo sam korak unazad, plašeći se da ne dobijem udarac štapom po glavi. Nije me udarila. Umesto toga, zavitala ga je u vazduhu spustivši ga na glavu jedne od sluškinja. „Zašto se muvaš ovuda?“ rekla je. „Gubi se napolje.“

Gledao sam kako se devojka crvenih očiju povlači iza paravana, briznuvši u plač. „Za vreme hajke na divljač, Duanven me je gađao strelom“, jecao sam, „ali ga ti ne kažnjavaš zbog toga. Da me Juekong nije na vreme upozorio, bio bih mrtav.“

„Već su kažnjeni – sva četvorica su dobila tri udarca štapom po glavi. Zar ta kazna nije dovoljna?“

„Ne“, povikao sam. „Želim da se Duanvenu i Duanvuu odseku prsti tako da više nikad ne odapnu nijednu strelu.“

„Ti si nepromišljen dečak.“ Gospođa Huangfu me je posadila pored sebe na krevetu i nežno udarila po ušima. Blagi osmeh joj se vratio na uglove usana. „Duanbai, od vladara se prvo zahteva milosrđe. On ne može biti pokvaren niti okrutan. Ovo ti ne govorim prvi put. Zašto to stalno zaboravljaš? Stvar je još složenija. Duanven i njegova braća su carske krvi, carski naslednici. Kako bi se suočio sa duhovima predaka ako bi naredio da im se odseku prsti? Ili, kad smo kod toga, sa zvaničnicima na dvoru i ostalim podanicima?“

„Ali, zar Dainiang nije kažnjena odsecanjem prstiju zbog trovanja?“ primetio sam.

„To je drugo. Dainiang je nižeg roda, ali Duanven i njegova braća su carske krvi, moji voljeni unuci. Neće ostati bez prstiju dok sam ja živa.“

Oborio sam glavu, sedeći na bakinom krevetu. Osetio sam mirise parfema i japonike u njenoj odeći. Divni *rui* od čistog žada visio je na pojasu sa zmajevima i feniksima. Bio mi je nadohvat ruke. Suzdržavao sam se da ga ne zgrabim i strpam u neki od svojih malih džepova. Kad bih samo smeo...

„Duanbai, da li ti je poznato da je na ksinskom dvoru podjednako lako svrgnuti koliko i ustoličiti cara? Nemoj to nikad zaboraviti.“

Ovaj poslednji bakin komentar shvatio sam bez ikakvih problema. Napustio sam Blistavu dvoranu, prolazeći kraj vrta sa hrizantemama. Žestoko sam pljunuo po odvratnom cveću. Poluglasno sam je kleo: „Prokleta babetino, što pre crkneš to bolje.“ To sam naučio od carske udovice, gospođe Meng. Ali ni ta kletva nije mogla da stiša moj bes. Skočio sam u voljeni vrt gospođe Huangfu i zgazio nekoliko žutih cvetova. Kada sam se smirio, ugledao sam sluškinjicu koju je baka udarila kako me posmatra sa zapanjenim izrazom na licu. Na njenom čelu, iznad mesta gde ju je pogodio štap dugovečnosti, izrasla je krvava čvoruga. Setio sam se saveta gospođe Huangfu o potrebi za milosrđem koje je sada izgledalo smešno. Prisetio sam se jedne od poslovice naučenih napamet u Dvorani planinske padine: *Dela koja se razlikuju od reči odraz su ljudskog posrnuća*. Dokaze za to pronašao sam u ponašanju gospođe Huangfu.

Upravo u tom trenutku, kroz mesečeva vrata Blistave dvorane ušli su Duanven i Duanvu. Iskočio sam iz cvetnog vrta i preprečio im put. Iznenadeni izrazi

na njihovim licima pokazali su mi da sam ih zatekao nespremne.

„Šta radite ovde?“ uvredljivo sam ih zapitao.

„Ovde smo da bi odali poštu baki“, rekao je Duanven, ni bahato ni ponizno.

„Zbog čega nikada nisi odao poštu meni?“ okrznuo sam im vilice stabljikom hrizanteme.

Duanven nije ništa rekao. Ali je Duanvu zurio u mene, pa sam ga udario tako jako da se zateturio unazad. Kada je povratio ravnotežu, ponovo me je odmerio divljačkim pogledom. Sagnuo sam se, dohvatio hrizantemu i bacio mu je u lice. „Ako još jednom budeš tako zurio u mene“, rekao sam mu, „oči će ti biti iskopane.“

Duanvu je okrenuo glavu, ne mrdajući s mesta. Nije se usuđivao da me posmatra. Duanven, koji je stajao kraj mene, sasvim je prebledeo. Video sam kako mu oči blistaju od suza. Njegove uske, devojačke usne bile su čvrsto stegnute, gotovo krvavocrvene.

„Nisam vam ništa učinio, zašto ste onda tako tužni?“ provokativno sam rekao Duanvenu. „Videćemo da li ćete imati petlje da odapnete još jednu strelu na mene. Čekaću vas.“

I dalje nem, prihvatio je Duanvua ispod ruke i zaobišao me, žureći ka Blistavoj dvorani na čijem pročelju je, kako sam otkrio, stajala gospođa Huangfu. Ona je verovatno videla čitav događaj. Stezala je štap dugovečnosti sa ravnodušnim, mirnim izrazom tako da je bilo nemoguće oceniti da li je odobravala ili osuđivala moje postupke. Bio sam i suviše zadovoljan načinom na koji sam se oslobodio besa da bih o tome brinuo.